

дження коштів з державного бюджету збільшується. Також визначено, що поліпшенню доступу аграрних підприємств до кредитних ресурсів сприяє урядова програма шляхом надання субсидій на погашення частини процентної ставки, яка на сьогодні не забезпечує дедалі зростаючу потребу в обсягах пільгового кредитування цієї категорії підприємств.

Табл. 3. Державна підтримка сільського господарства за 2011-2012 рр. (млн грн)

Показник	Сільськогосподарські підприємства – всього		Зокрема фермерські господарства		З них великі фермерські господарства	
	2011 р.	2012 р.	2011 р.	2012 р.	2011 р.	2012 р.
Отримано коштів державної підтримки – всього	4327,9	6974,1	626,3	934,5	338,2	420,1
у тому числі: за рахунок бюджетних дотацій	729,3	742,0	67,3	66,1	22,0	9,9
з них:						
– для підтримки виробництва продукції рослинництва	230,7	184,2	22,1	29,4	4,1	2,3
– для розвитку тваринництва	101,1	437,0	14,4	13,1	4,9	3,2
за іншими видами (напрямами) державної підтримки	397,5	120,8	30,8	23,6	13,0	4,4
за рахунок податку на додану вартість	3598,6	6232,1	559,0	868,4	316,2	410,2
з них:						
– для підтримки виробництва продукції рослинництва	2780,5	4321,4	531,9	822,9	296,2	385,8
– для розвитку тваринництва	818,1	1910,7	27,1	45,5	20,0	24,4

Джерело: Державна служба статистики України [5].

Виявлено, що позитивну динаміку державна фінансова підтримка аграрних підприємств набула тільки за рахунок акумуляції податку на додану вартість. Так, обсяг додаткових фінансових ресурсів цих підприємств за рахунок ПДВ збільшився на 2633,5 млн грн – від 3598,6 млн грн у 2011 р. до 6232,1 млн грн у 2012 р.

Висновки. Отже, обґрунтовано, що державні фінансові програми підтримки розвитку аграрних підприємств потрібно спрямовувати на конкретні цілі та стимулювати розвиток інноваційної діяльності сільськогосподарських виробників. Однак така підтримка не є вирішенням проблем фінансового забезпечення аграрних підприємств, оскільки вона неспроможна забезпечити їхні зростаючі фінансові потреби. Таким чином, держава має підтримати створення механізму фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств, за якого вони матимуть змогу самостійно вирішувати власні фінансові проблеми. Таким механізмом може стати нове альтернативне джерело їх самофінансування – сільське кооперативне кредитування.

Література

1. Дорош О.Б. Основні завдання та напрями аудиту фінансової діяльності підприємства / О.Б. Дорош. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum / Mednezhment/2009_12/Doroch.htm.

2. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Г.Г. Кірейцев. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во ЦУЛІ, 2002. – 496 с.

3. Налукова Н. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: сутнісно-аналітичний аспект / Н. Налукова // Галицький економічний вісник : зб. наук. праць. – 2011. – № 1(30). – С. 166-174.

4. Пархоменко В.П. Бухгалтерський облік фінансових витрат / В.П. Пархоменко // Бухгалтерський облік та аудит : зб. наук. праць. – 2006. – № 10. – С. 3-6.

5. Статистичний бюлетень "Основні економічні показники виробництва продукції сільськогосподарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 р." // Державна служба статистики України. – 2013. – 88 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Бережной В.И. Управление финансовой деятельностью предприятий (организаций) : учебн. пособ. / В.И. Бережной, Е.В. Бережная, О.Б. Бигдай и др. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2008. – 334 с.

Кошарская Н.М. Анализ финансового обеспечения деятельности предприятий агропромышленного комплекса

Рассмотрены научные основы экономической информации о финансовой деятельности аграрных предприятий для нужд эффективного управления и конкурентоспособности предприятий. Проведен анализ общих результатов финансовой деятельности аграрных предприятий. Выделены основные направления государственной поддержки развития сельского хозяйства. В каждом государстве, в любом обществе сельское хозяйство является жизненно необходимой отраслью национального хозяйства, поскольку затрагивает интересы буквально каждого человека. Ведь сейчас более 80 % фонда потребления формируется за счет продукции сельского хозяйства. Поэтому производство ее является первым условием существования человечества.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансовая деятельность, аграрные предприятия, государственная поддержка.

Kosharska N.M. The Analysis of Financial Security Activities of Agricultural Enterprises

The scientific basis of economic information on the financial activities of agricultural enterprises in order to provide of good governance and competitiveness of the enterprises is studied. The analysis of the overall financial performance of agricultural enterprises is made. Some basic directions of state support for agricultural development are defined. In every state and society, agriculture is considered to be a vital sector of the economy as it directly affects the interests of every citizen. Over 80 % of the consumption fund is assumed to be formed due to agricultural production. Therefore, its production is the first condition for the existence of mankind.

Key words: financial security, financial activities, agricultural enterprises, government support.

УДК 332.12.656.2

Доц. О.В. Орловська, канд. екон. наук – Львівська філія Дніпропетровського НУ ЗТ ім. акад. В. Лазаряна

СВІТОВІ ЕКОНОМІЧНІ КРИЗИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Досліджено основні засади та підходи до управління економічним розвитком країни у складні періоди її розвитку. Визначено суть економічної кризи, етапи її впливу на економіку країн. Проаналізовано історію та основні передумови виникнення світових криз. Наведено роботи відомих економістів та політиків світового рівня щодо механізму розвитку економічних і фінансових криз. Розглянуто та проаналізовано причини виникнення економічних криз в Україні, визначено основні проблеми національної економіки.

Ключові слова: економіка, економічна криза, національна економіка, циклічність економіки, інфляція, безробіття, глобалізація.

Актуальність проблеми. Сьогодні, в умовах нестабільності економічних процесів і регулярного їх повторення під дією різних чинників виникає потреба розглянути питання нестабільності світових національних економік і проаналізувати основні причини, що призводять до негативних тенденцій у їх розвитку.

Будь-які порушення функціонування економічного механізму країни, що можуть бути спричинені різного роду внутрішніми або зовнішніми чинниками, здатні зумовити низку негативних тенденцій, які впливають на економіку не тільки слаборозвинених або країн, що розвиваються, так і прогресивних країн світу. Така ситуація виникає з різних причин, однією з яких є недосконалість самого механізму регулювання господарським комплексом, нехтування економічними законами розвитку суспільства. Це загалом призводить до порушення рівноваги між попитом та пропозицією, збою у системі ціноутворення і, як наслідок, до зростання інфляції та безробіття.

У період розвитку глобалізаційних процесів світова економіка трансформувалась у життя національних економік, а цей процес здатен спричинити як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку національних господарств. Результат впливу глобалізації на економічні процеси у різних країнах зумовлений ступенем спроможності країни сприйняти ці глобальні зміни, здатністю адаптуватись до них чи протистояти змінам. Якщо економічний механізм будь-якої країни стабільний, має резервний фонд накопичень, програми дій у різних ситуаціях, то така країна швидко адаптується до змін і здатна відновити стан економіки за нетривалий період. Варто зазначити, що після впливу глобалізаційних перетворень, економіка країни стає сильнішою та підготовленою до будь-яких змін. Якщо ж країни є слабкими, не мають твердої валюти, використовують застарілі методи в управлінні державою, то вони потрапляють у зону ризику і процес глобалізації може їх знищити.

Глобалізаційні процеси, циклічність економіки та її наслідки стають проблемами не тільки світового рівня, але й національного масштабу зі всіма негативними проявами. До них належать зниження обсягів ВВП та курсу національної валюти, явища соціальної нестабільності, зміни облікової ставки у банках, страйки та інші прояви невдоволення населення. Вивчення причин та передумов порушення макроекономічної рівноваги, що зумовлюють кризи у світовій економіці, є темою цього дослідження, актуальність якого незаперечна.

Постановка проблеми. Дослідження та аналіз передумов виникнення економічних криз, механізму порушення макроекономічної рівноваги, їх впливу на економіку країн та пошук методів запобігання негативним тенденціям прояву – це основні питання нашого дослідження. Саме розгляд передумов і наслідків криз у країнах світу та зокрема в Україні є *метою* цієї роботи.

Аналіз досліджень та публікацій. У літературних джерелах економічну кризу визначено як деструктурне явище, що супроводжується порушенням рівноваги між попитом та пропозицією на ринку товарів і послуг. Цю проблематику досліджував видатний економіст Д. Рікардо, який вважав головною причиною кризи – нерівномірність і несправедливість у розподілі багатства. Д. Кейс пояснював причини прояву криз законами психології людини, згідно з яким всі люди мають схильність до збільшення споживання по мірі зростання їх доходів, але не такою мірою, якою зростає дохід.

Відомі світові вчені П. Кругман та А. Анікін за основу для дослідження брали варіанти прояву кризових явищ у конкретних країнах, при цьому вони зазначали, що основними причинами криз є саме взаємозалежність країн і велика кількість зовнішніх чинників.

Основний зміст. Процес глобалізації економіки у світі спричиняє постійні проблеми на різних етапах розвитку національних економік, порушує баланс механізму господарювання, зумовлює дисбаланс національної економіки, загострює питання наявних суперечностей, які нагромаджувались тривалий час. Активізація цих суперечностей стали причиною виникнення економічних і фінансових криз із різною глибиною загострення проблем.

Економічна криза – це стрімке погіршення соціально-економічного стану країни із скороченням обсягів виробництва, повним порушенням сталих господарських зв'язків, що спричиняє появу таких макроекономічних наслідків, як інфляція та безробіття, скорочення виробничих потужностей [1]. Вона є однією з фаз економічного циклу, під час якого порушується пропорційність розвитку господарських процесів, зменшуються доходи виробничого комплексу та скорочуються доходи населення. Затяжні кризи призводять до депресивного стану виробничого сектору із перспективою повного занепаду та поступового зubo-жіння громадян країни.

Криза, як явище, має складний соціально-економічний та філософський характер: вона володіє позитивними та негативними наслідками для економіки, дає можливість для роздумів над майбутнім, дає час для роботи над помилками у діях керівництва, перегляду програм розвитку, розробок майбутніх шляхів розвитку економіки країни.

В історії становлення та розвитку світового індустріального суспільства відомо чимало економічних криз, які виникали з різних причин, але мали подібні наслідки. Кризи, які виникали до ХХ ст., охоплювали дві-три країни, а потім, коли ж змінювався характер їх прояву, вони починали охоплювати більшу частину цивілізованого світу.

Перша світова економічна криза 1857 р. охопила США, Німеччину, Англію та Францію. Саме ці країни відрізнялись від інших розвиненим виробничим сектором. Розпочалася ця економічно-фінансова криза в Америці з обвалу акцій на фондових біржах. Наслідки для економіки інших держав були такі: виробництво чавуну у США скоротилось на 20 %, в Англії криза проявилась у найприбутковішій галузі – у судобудівництві, обсяг виробництва якого було скорочено на 26 %. Німеччина скоротила споживання чавуну на 25 %, а у Франції зменшили споживання бавовни на 13 %. Внаслідок цієї кризи світова економіка зазнала значних фінансових втрат, що стало причиною для перегляду існуючих економічних зв'язків між передовими країнами світу [2].

Значною світовою економічною кризою стала Велика Світова криза 1929 р. "Велика депресія", як її називали, стала наймасштабнішою за наслідками кризою ХХ ст. Розпочалась вона з обвалу акцій на фондовому ринку 24 жовтня 1929 р. у так званий "Чорний четвер" у США. Вона стала настільки потужною, що охопила всі індустріально розвинені країни світу.

Поява нової техніки та технологій у 20-30-х роках була здатна забезпечити масове виробництво, але не змогла забезпечити попит на продукцію та масового покупця. Це стало значною причиною для перегляду регулювання ринкових відносин та визначення ролі держави. Як наслідок, господарські зв'язки були порушені, національна валюта знецінена, швидкими темпами зростали боргові зобов'язання країн.

Світове промислове виробництво знизилось в середньому на 45 %, а торгівельне – на 56 %: випуск продукції скоротився у США на 46 %, у Великобританії – на 24 %, у Німеччині – на 41 %, у Франції – на 32 %. За час цієї масштабної кризи роботу втратило близько 40 млн осіб (зокрема у США 17 млн осіб, у Німеччині – 7,5 млн, в Англії – 4 млн, Японії – 3 млн). У цих країнах рівень безробіття за офіційними даними становив близько 60 % і налічував до 10 млн осіб [3]. Уряди країн, що потерпали від кризи століття, бачили два шляхи виходу із неї: демократичний та тоталітарний. Демократичний шлях передбачав укріплення та зміцнення державного устрою і парламентських інституцій, але був притаманний тільки державам з демократичною політикою. Серед них – США, Англія, Франція, Скандинавські країни.

Тоталітарний шлях передбачав проведення економічних реформ та введення господарської діяльності за допомогою встановлення тоталітарного режиму та методів диктаторського повернення до планової економіки. Такою країною була Німеччина, яка досить швидко оговталась після кризи шляхом запровадження карток на продукти харчування та речі першої необхідності, а також проведення грошової реформи та зниження рівня безробіття.

Велика Британія обрала шлях відновлення економічної рівноваги після великої кризи, що заслуговує на увагу. Відомий фінансист Дж. Мей запропонував кілька тез повернення стабільності економіки. Позитивним першочерговим кроком він вважав зменшення державних витрат, збільшення рівня податків для виробничого сектору, зменшення соціальних виплат з безробіття, вирівнювання витрат та доходів держбюджету за рахунок позик в інших країнах. Також він не рекомендував заходи з посилення ролі держави у регулюванні ринкових процесів, що призвело б до диктатури. Щоб підняти престиж національного виробництва провели політику протекціонізму, при цьому активізувалась політика економії державних засобів шляхом зменшення імпортних надходжень. Таким чином, Великій Британії вдалось не тільки зберегти національну валюту, але й підняти її престиж і вартість у світі [4].

Зовсім іншою є природа виникнення економічних криз в Україні, які зумовлені її непростю історією. Світові кризи негативно вплинули і на українську економіку, яка у ці періоди проходила шлях становлення випробуванням до внутрішніх криз. Причини кризових явищ в економіці країни за часи незалежності можна поділити на три частини: перша – причини, які національна економіка перебрала після розпаду СРСР, друга – некомпетентне керування соціально-економічними процесами з боку представників влади, третя – зумовлена необхідністю проведення прогресивних реформ. Насамперед застарілий основний фонд виробничого комплексу, відсталі технології, недосвідчений персонал та нездатність керувати організацією без спеціальних знань – все було не на користь молодій країні.

Загалом Україна з 1990 р. пережила три внутрішні кризи: 1990-1991 рр. (період становлення української економіки), 1991-1994 рр. (проведення непродуманої та необгрунтованої купоно-карбованцевої політики, яка спричинила суперінфляційні процеси), 2001-2004 рр. (зміна політичного керування).

Сьогодні ж спостерігається надзвичайно глибока системна соціально-економічна криза, аналогів якої не було за всю історію незалежності. Вона зумовлена кількома надзвичайно гострими причинами, головна з яких – війна на

сході країни, а як наслідок – політична криза, зруйнована інфраструктура та розвал економічних зв'язків і механізмів, що вибудовувались в Україні за останні 20 років. Як наслідок – знецінення національної валюти більш як на 100 %, тотальне подорожчання товарів першої необхідності, переважання імпорту над експортом, ознаки супергіперінфляції, які призводить до знецінення доходів громадян та їх заощаджень. Щоб вийти з цього стану, насамперед необхідно подолати політичну кризу та корупційні механізми, що передбачає прозорість влади та її дій, розподіл національного доходу за принципово новою схемою.

Аналізуючи етапи виникнення світових криз, можна зазначити, що кардинальні зміни, які відбуваються у суспільстві, доводять наявність перехідного стану економіки від одного етапу до іншого, а ці процеси завжди супроводжуються зламом старих і побудовою нових механізмів регулювання. Від готовності країни до змін, продуманості та фінансової стабільності економіки залежатимуть глибина та характер змінних процесів і їх наслідків. Якщо в країні є проблеми, пов'язані із монетарною або фіскальною політикою чи політичного характеру, то криза може виявитись глибокою, затяжною та виснажливою для країни. Чим слабша країна, тим гостріше проявлятиметься кризи. І навпаки, чим сильніше країна, тим швидше відбуватиметься "одужання" економіки, робота над новими програмами розвитку та аналіз кризових явищ і основних причин, що її спричинили.

Висновки. Вивчаючи історію виникнення та розвитку економічних криз, а також їх наслідки для суспільства, можна прийти до висновку, що кожна соціально-економічна криза у світовому суспільстві несе потенційну загрозу економіці країн, як прогресивних, так і тих, що тільки стають на шлях реформування. Криза не виникає спонтанно і не зникає раптово. Внаслідок проведеного дослідження, можна стверджувати:

1. Кризи виникають у нестабільних та економічно незахищених суспільствах. Щоб запобігти негативним наслідкам, потрібно розробити та переглянути наявні програми розвитку країн у період стабільності економіки.
2. Щоб пом'якшити наслідки криз і запобігти можливості обвалу національної валюти, важливо розробити науково обгрунтований та виважений подальший стратегічний курс країни, а також механізм його реалізації у всіх сферах господарської діяльності.
3. Розроблення та побудова абсолютно нових механізмів ефективного регулювання економікою, що передбачає техніко-економічні відносини господарського механізму. Це надзвичайно важливий фактор, який впливає на соціально-економічний стан господарського механізму країни.
4. Світові кризи деструктивно впливають на розвиток економіки країн світу, порушуючи баланс на ринку товарів і послуг, руйнуючи дію закону попиту та пропозиції.
5. Сукупність негативних факторів впливу на економіку України призводить до порушення функціонування всіх її ланцюгів, що в підсумку поглиблює внутрішні та зовнішні проблеми країни, зумовлюючи девальвацію національної валюти.
6. Підтримання економіки України у кризовій ситуації спричиняє значне збільшення витрат господарського комплексу на виконання соціальних програм, що вимагає залучення додаткових коштів-позик, які примножують державний борг. Такий механізм "порятунку" зумовлений нестачею

коштів резервного фонду країни, які були витрачені не за призначенням, а це проблема керівництва і показник колосальної корупції.

7. У разі виникнення серйозних загроз національній економіці необхідним є активне обережне втручання держави на основі практичної реалізації прогресивної економічної політики.

Ця тематика є важливою та багатofакторною, що зумовлює подальші дослідження та вивчення явища економічних криз та їх впливу на економіку.

Література

1. Основи економічної теорії: політехнічний аспект : підручник / за ред. Г.Н. Климка та В.П. Нестеренка, – К. : Вид-во "Вища шк.", 1997. – 236 с.
2. Орехов У.І. Антикризисное управління : учебн. посібн. / У.І. Орехов, К.В. Балдин, Н.П. Гапоненко. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2008. – 544 с.
3. Антикризисное управление : учебник / под ред. Э.М. Короткова. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2000. – 432 с.
4. Тимочко Н.О. Економічна історія : лекції / Н.О. Тимочко, О.А. Пучко, А.М. Рудомьоткіна та ін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 268 с.

Орловская А.В. Мировые экономические кризисы: причины возникновения, последствия и пути решения

Проведено исследование основных принципов и подходов к управлению экономическим развитием страны в ее сложный период. Определено сущность экономического кризиса, этапы его проявления и влияние на экономику страны. Проанализирован период исторических предпосылок возникновения кризисов, определено их влияние на мировую экономику. Рассмотрены работы известных экономистов и политиков мирового уровня о механизме развития экономических и финансовых кризисов, влияние их последствий на мировую экономику. Исследованы причины возникновения экономических кризисов в Украине, определены основные проблемы национальной экономики.

Ключевые слова: экономика, экономический кризис, национальная экономика, инфляция, безработица, глобализация.

Orlovska A.V. Global Economic Crisis: Causes, Effects and Remedies

Some basic principles and approaches to managing economic development in their difficult periods are studied. The essence of the economic crisis and the stages of its impact on the economy are defined. The history and the basic causes of world crises are analysed. The analysis of the works of famous economists and politicians of the world regarding the mechanism of economic and financial crises and their impact on the global economy is made. The causes of the economic crisis in Ukraine and some basic problems of the national economy are considered and analysed.

Key words: economy, economic crisis, the national economy, inflation, unemployment, globalization.

УДК 330.33:338.12

Доц. Х.Б. Павлик, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка; студ. Б.О. Ватаманюк –
НУ "Києво-Могилянська академія", м. Київ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ДІЛОВИХ ЦИКЛІВ

З'ясовано сутність явища політичного ділового циклу та його особливості. Розкрито базові припущення та основні теоретичні підходи до вивчення політичних ділових циклів. Класифіковано основні різновиди теорії політичного ділового циклу та їхні види. Проаналізовано моделі В. Нордгауза та передбачення, зроблені на їхній основі.

Простежено прояви явища політичного ділового циклу на державному та муніципальному рівнях. Значну увагу приділено монетарним і фіскальним діловим циклам та простеженню їхнього впливу на економіку країни. Розглянуто відношення центральних банків щодо індукування політичних ділових циклів. Розкрито суть ефекту нової демократії та обґрунтування його доцільності у дослідженні політичних ділових циклів.

Ключові слова: політичний діловий цикл, опортуністичні теорії, партійні моделі, ефект нової демократії.

Поняття рівноваги є, мабуть, одним із ключових в економічній науці, а досягнення такого стану – основна ціль макроекономічної політики. Загальна рівновага – своєрідний макроекономічний ідеал, що має динамічний характер, який розкривається через економічні коливання. У широкому значенні економічні коливання – це чергування піднесення і спадів економіки, що проявляються через зміни реального ВВП, доходів і зайнятості. Дещо вужчим поняттям є економічний цикл, який передбачає проходження певних фаз (піднесення, вершина, спад, дно) і є регулярним [1, с. 93].

Для оцінювання й прогнозування ділової активності важливим є визначення причин економічних циклів. Усі теорії, що намагалися пояснити ці причини, можна поділити на дві великі групи: інтернальні та екстернальні. Інтернальні теорії шукають причини економічних коливань всередині економічної системи, а екстернальні – у позаекономічних чинниках [2, с. 299].

Упродовж останнього десятиліття зростає кількість теорій, що пояснюють економічні коливання таким чинником як політичний процес; зокрема теорії політичного ділового циклу аналізують вплив на економічну динаміку електорального циклу. Цей підхід з кожним роком привертає дедалі більше уваги науковців як у світі, так і в Україні [3-9]. Метою цієї роботи є розгляд базових моделей і сучасних підходів до вивчення політичного ділового циклу та простеження впливу цього явища на економіку країни.

Усі моделі й теорії, які пояснюють явище політичного ділового циклу, базуються на трьох основних припущеннях. Згідно з першим припущенням, політики проводять таку економічну політику, яка максимізує їхні шанси на наступних виборах. Друге припущення стверджує, що поведінка виборців демонструє їхні стабільні вподобання щодо результатів економічної політики. Однак це припущення зумовлює численні дебати, оскільки виникає питання: яким чином виборці використовують ці свої вподобання. За так званою "кишеньковою" (*pocketbook*) теорією виборці голосуватимуть за того кандидата чи партію, політика яких не загрожуватиме їхньому економічному становищу. Прихильники соціотропної (*sociotropic*) школи ж вважають, що пріоритетом під час голосування для виборця є загальний економічний добробут, а не особиста зацікавленість. Останнє з базових припущень говорить про те, що влада здійснює контроль над економічною політикою таким чином, щоб це давало помітний вплив на економічні результати. Наслідком цього є використання владою можливості контролю над економічною політикою для створення такої економічної ситуації в країні, яка б збільшила її шанси на переобрання [10].

Є два основних різновиди підходів до вивчення політичного ділового циклу: опортуністичні теорії та партійні моделі. Опортуністичні теорії стверджують, що партія, яка перебуває при владі, має змогу стимулювати економіку